

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ
"ชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน"
เพื่อจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืน

600256275

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

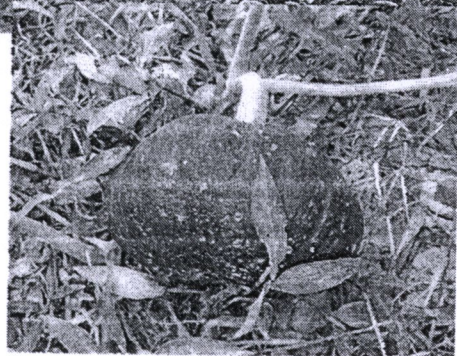
250173

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ "ชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน"

เพื่อจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธันวาคม 2548

คณะผู้วิจัย

ศ.นพ.จิตร สิทธิอมร

ที่ปรึกษาโครงการ

ดร.รัตนา ลำโรงทอง

วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้าโครงการ

น.ส.หทัยรัตน์ พุ่มคชา

วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัย

นายสุรชน กัณวิจิตร

วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัย

น.พ.พิศิษฐ์ ศรีประเสริฐ

วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวหน้าโครงการร่วม

น.ส.เยาวลักษณ์ อนุรักษ์

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ผู้วิจัยร่วม

นายสุทธิพงษ์ วสุโสภภาพล

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ผู้วิจัยร่วม

นายพิเชษฐ์ หนองช้าง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ผู้วิจัยร่วม

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

การศึกษาการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ"ชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน" เพื่อจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืนครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนารูปแบบ ในการใช้ศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งได้รับการพัฒนาตามนโยบายและแผนการปฏิรูประบบราชการและการกระจายอำนาจการปกครองของรัฐบาลไทย โดยยึดหลักแนวพระราชดำริ "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นหลัก อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จนได้รูปแบบของ "ชุมชนน่าอยู่" เพื่อมาจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในจังหวัดน่าน ให้สามารถขยายผลและนำไปใช้ในจังหวัดอื่นทั่วประเทศไทย

ในปีที่ 1 (ตุลาคม 2547- ธันวาคม 2548) ได้ดำเนินการในพื้นที่นาร่อง ตำบลโหล่นน่านและตำบลล้าน โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research and Community based action research) และใช้แนวคิดพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม โดยมีชุมชนเป็นฐาน และ "คนเป็นศูนย์กลาง" โดยที่ปรับบทบาทกระบวนการทัศน์ และการทำงานของนักวิจัย ปรับมุมมองว่าชุมชนมีศักยภาพ และทุนทางสังคมเดิมอยู่แล้ว

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมี ภาคีร่วมเป็นปัจจัยหนุนเชื้อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน และกระตุ้นให้ชุมชนขับเคลื่อนเพื่อสร้าง "วิสัยทัศน์ร่วม" ในอันที่จะกำหนดยุทธศาสตร์และวางแผนดำเนินการร่วมกันแก้ไขปัญหา หากปราศจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนแล้ว การพัฒนาใดๆ คงยากที่จะสัมฤทธิ์ผล

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาโครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ"ชุมชนน่าอยู่
จังหวัดน่าน" เพื่อจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืนครั้งนี้ ได้รับทุนอุดหนุนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนาศึกษารูปแบบการ
ใช้ศักยภาพท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก เพื่อจะนำรูปแบบที่ได้ไป
ขยายผลในพื้นที่อื่นๆ โดยได้รับความร่วมมือ ร่วมใจ และลงแรงเป็นอย่างดี จากชุมชนนาร่อง
ตำบลล้าน ตำบลโหล่น่าน

วิทยาลัยการสาธารณสุข ขอขอบคุณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านในฐานะที่เป็นภาคีร่วม
ที่สำคัญมีส่วนผลักดันให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่นสำนักงาน
เกษตร สถานีอนามัยตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และที่สำคัญผู้นำชุมชน ตัวแทนเกษตรกร
ทุกๆ คนที่ได้สละเวลาเข้าร่วมในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวางแผนชุมชนร่วมกัน

คุณประโยชน์ที่พึงมีจากการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณดีให้กับเจ้าหน้าที่ทุกภาค
ส่วน ชุมชน และเกษตรกรทุกคน ผู้เสียสละกำลัง หยาดเหงื่อแรงกาย เพื่อเลี้ยงคนไทยทั้งประเทศ

คณะผู้วิจัย

ธันวาคม 2548

สารบัญ

หน้า

คณะผู้วิจัย

ก

บทคัดย่อ

ข

กิตติกรรมประกาศ

ค

สารบัญ

ง

สารบัญตาราง

ช

สารบัญแผนภูมิ

ซ

บทที่ 1

บทนำ

- 1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา 1-1
- 1.2 วัตถุประสงค์ 1-2
- 1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา 1-3
- 1.4 ขอบเขตการศึกษา 1-4
- 1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา 1-4
- 1.6 เป้าหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 1-4

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

- 2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2-1
- แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง 2-3
- แนวคิดของวาระสากลในศตวรรษที่ 21 (Agenda 21) เรื่อง 2-4
- การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- แนวคิดของวาระท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 เรื่องเมืองน่าอยู่ 2-5
- (Local Agenda 21 and Healthy Cities)
- สุขภาพดีถ้วนหน้ากับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยุทธศาสตร์ 2-6
- ของชุมชนน่าอยู่ (Health for All and Health Community)
- แนวคิดเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ 2-9
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน 2-14
- คำจำกัดความของความร่วมมือร่วม 2-15
- ความสำคัญของการมีส่วนร่วม 2-17
- รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม 2-18
- การสร้างความร่วมมือร่วมของชุมชน 2-19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
	การส่งเสริมความมีส่วนร่วมของชุมชน
	2-21
	เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน
	2-23
	เทคนิคการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม
	2-24
	ข้อบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน
	2-24
	ปัญหาอุปสรรคของการสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน
	2-25
	บทบาทหน้าที่ของภาคี
	2-28
2.3	พื้นที่ศึกษาจังหวัดน่าน
	2-29
	- อาณาเขตติดต่อ
	2-29
	- ลักษณะภูมิประเทศ
	2-30
	- ลักษณะภูมิอากาศ
	2-30
	- ข้อมูลการปกครอง
	2-30
	ข้อมูลทั่วไปตำบลล้าน
	2-34
	ข้อมูลทั่วไปตำบลโหล่น่าน
	2-40
	แนวคิดเรื่องสารพิษทางการเกษตร
	2-46
	ผลกระทบของสารเคมีปราบศัตรูพืชต่อสุขภาพ
	2-46
	ผลกระทบในระบบสาธารณสุข
	2-46
	การใช้สารเคมีทางการเกษตรและผลการวิจัยทางสุขภาพใน
	2-47
	ประเทศไทย
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย
	3-1
	พื้นที่ดำเนินการวิจัย และกลุ่มเป้าหมาย
	3-1
	ระยะเวลาการดำเนินงาน
	3-1
	เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
	3-1
	รูปแบบและกระบวนการวิจัย
	3-1
บทที่ 4	ผลการดำเนินงาน
4.1	การดำเนินงาน
	4-1
4.2	ผลการดำเนินงาน
	4-2
	4.2.1 การวิเคราะห์ชุมชน
	4-2
	4.2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
	4-2

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2.2.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อย ตำบลไหล่น่าน	4-3
4.2.2.2 ผลการประชุมกลุ่มย่อย ตำบลลำน	4-5
4.3 การปฏิบัติงานตามแผนของชุมชน	4-6
4.3.1 สรุปผลการดำเนินงานของตำบลไหล่น่าน	4-6
4.3.1.1 การจัดเวทีเสวนา	4-6
4.3.1.2 การดำเนินการโครงการตรวจคัดสารเคมีตกค้างใน กระแสดือดในเกษตรกร	4-7
4.3.1.3 การดำเนินงานโครงการเกษตรชีวภาพ (ปลูกผัก ปลอดสารพิษ, ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ)	4-9
4.3.1.4 โครงการปลูกข้าวอินทรีย์(นาปลอดสารพิษ)	4-10
4.3.1.5 โครงการฝึกอบรมแพทย์แผนไทย	4-10
4.3.2 สรุปผลการดำเนินงานของตำบลลำน	4-10
4.3.2.1 โครงการการพัฒนารูปแบบการประกอบอาชีพเกษตร กรรมเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพ	4-10
กิจกรรมที่1 การปลูกผักปลอดสารพิษ	4-11
กิจกรรมที่ 2 โครงการทำปุ๋ยหมัก	4-12
กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการเลี้ยงหมูหลุม	4-12
กิจกรรมที่ 4 การเฝ้าระวังสภาวะสุขภาพ	4-13
4.3.2.2 จัดเวที เสวนาเพื่อหาแนวทางการลดการใช้สารเคมี ในการทำการเกษตร วันที่ 26 กันยายน 2548	4-16
4.4 การติดตามประเมินผล	4-16
4.4.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2548	4-16
4.4.2 ลงพื้นที่เพื่อดูการปลูกผักปลอดสารพิษ และการทำปุ๋ย ชีวภาพ ในวันที่ 19 ธันวาคม 2548	4-20
4.4.3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 21 ธันวาคม 2548	4-23
ข้อคิดเห็นของพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้	4-24
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
บทสรุป	5-1
ข้อเสนอแนะของการนำรูปแบบไปขยายผล	5-3

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงข้อมูลอำเภอ/กิ่งอำเภอ ตำบล หมู่บ้านจังหวัดน่าน	2-31
ตารางที่ 2	สถิติจำนวนประชากรจังหวัดน่าน	2-32
ตารางที่ 3	แสดงข้อมูลจำนวนครัวเรือนเกษตร	2-33
ตารางที่ 4	แสดงข้อมูลประชากรตำบลโหล่น่าน	2-41
ตารางที่ 5	แผนปฏิบัติการของตำบลโหล่น่าน	4-4
ตารางที่ 6	แผนปฏิบัติการของตำบลสัน	4-5
ตารางที่ 7	ผลการตรวจคัดกรอง ณ วันที่ 9 กันยายน 2548	4-8
ตารางที่ 8	ผลการตรวจคัดกรอง ณ วันที่ 21 ตุลาคม 2548	4-8
ตารางที่ 9	ผลการตรวจคัดกรอง ณ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2548	4-8
ตารางที่ 10	แผนงานโครงการ ของบ้านไผ่งาม ตำบลสัน อ.เวียงสา จ.น่าน ประจำปี 2549	4-14

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	รูปแบบการพัฒนาศักยภาพชุมชนในปีที่ 1	หน้า 5-1
--------------	-------------------------------------	-------------